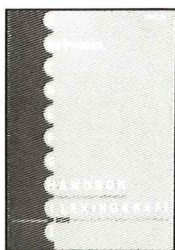

Aktuella TNC-publikationer

TNC 85 Handbok i lexikografi

Principer och metoder i ordboksarbetet

279 sidor. Ger dels en systematisk introduktion till ämnet (inklusive den lexikologiska bakgrunden), dels en handledning i lexikografisk metodik. Både en- och tvåspråkiga ordböcker behandlas. Den hittills enda heltäckande boken på ett nordiskt språk. Utkom i september 1987.

TNC 86 Geologisk ordlista

2 500 termer varav ca 1 700 med definitioner. Ekvivalenter på engelska, franska, spanska, tyska, danska, norska och finska. Separat ryskt register kommer att utges senare. Utkommer runt årsskiftet.

TNC 87 Termer ur PBL, NRL och ESL

Ca 230 termer med definitioner ur plan- och bygglagen (PBL), lagen om hus hållning av naturresurser (NRL) och lagen om exploateringssamverkan (ESL). Ekvivalenter på engelska, franska och tyska. Utkommer runt årsskiftet.

Innehåll:

- Vilka arbetar på TNCs kansli? 3
Två språkmöten i Vasa 8
Kongress om terminologi och "knowledge engineering" 9
TNC 85 Handbok i lexikografi 10
Nu kommer Termdok på CD-ROM 10
Termfrågor i urval 11

TNC-Aktuellt

Nyhetsblad för TNCs medlemmar.

TNC är en ideell förening och har till uppgift att verka för att en lämplig teknisk terminologi skapas och används inom offentlig förvaltning, näringsliv, utbildningsväsen och massmedier.

Redaktion:

Berit Björk
Åsa Holmér

Prenumeration:

Elisabeth Lindström

Postadress:

Västra vägen 9 C, 171 46 Solna

Telefon: 08-735 85 25

Postgiro: 55 60 12-3

Bankgiro: 711-1925

TNC-Aktuellt utkommer med 4 nummer per år och kostar

100 kr för en helårsprenumeration.

Eftertryck tillåts om källan anges.

gotab Stockholm 1987 86813

För inte mer än 17 år sedan fanns TNCs alla termer endast samlade i böcker och på kort i kortlådor i vårt bibliotek. Den som var intresserad av någon terms definition fick antingen köpa boken som termen stod i eller kontakta TNC för att få veta den.

I mitten av 70-talet matades allt material ur ordlistorna in i vår termbank Termdok. Materialet blev 1979 tillgängligt i en stordator, som vi och vissa andra kunde nå via telenätet.

I år tar vi ytterligare ett språng i utvecklingen. Termdok har nu överförs till CD-ROM-skiva; på en enda sådan laserskiva kan man lagra all information som ryms i vår databas (och långt mer än så).

Det här kommer att vara den första kommersiellt tillgängliga CD-ROM-skivan i Sverige och publiceras och säljs av Walters lexikon i samarbete med TNC.

Se vidare s 10.

Kjell Westerberg deltog i september i en Infoterm-kongress i Trier "Terminology and Knowledge Engineering". Uttrycket "Knowledge Engineering" visade sig stå för något odefinierat som förekommer i samband med artificiell intelligens, expertsystem och allmän kunskapsstrukturering.

Se vidare s 9.

I Vasa i Finland hölls i augusti två språkmöten; på båda mötena representerades TNC av Ove Oskarsson och Bo Svensén. Det ena mötet var det sjätte europeiska fackspråkssymposiet, där man bl a diskuterade huruvida det finns några olika terminologiska skolor eller ej. Det andra mötet var ett ISO-möte om terminologi, där man diskuterade utformning av internationella standarder för terminologi.

Se vidare s 8.

TNC har givit ut en bok i höst: "Handbok i lexikografi", vars författare är Bo Svensén. Boken säljs också av Es-selte Studium, som har förlagt boken.

Se vidare s 10.

I det här numret av TNC-Aktuellt tänker vi också presentera de personer som arbetar på TNCs kansli.

Se vidare s 3.

Vilka arbetar på TNCs kansli?

De ur TNCs styrelse och kansli som kunde närvara vid fotograferingen den 27 oktober. Stående fr vä Margareta Tarjanyi, Göran Cannberg (styrelseledamot), Ove Oskarsson, Sven Radhe, Bo Svensén, Kjell Westerberg, Bo Ralph

(styrelseledamot) och Lennart Holm (styrelsens ordförande). Sittande fr vä Elisabeth Lindström, Maj Rydlund, Åsa Holmér och Anna-Lena Bucher. Av de intervjuade saknas på bilden Berit Björk och Gunnel Johansson.

När TNC bildades 1941 bestod kansliet av föreståndaren John Wennerberg och en sekreterare. Genom åren kom det till några personer och år 1973 fanns det fem personer inom kansliets väggar. Men det är efter det som den stora förändringen skett. I dag arbetar 15 personer på TNCs kansli, och de är mer eller mindre specialiserade inom olika verksamhetsområden. I juni i år flyttade kansliet till Solna, till lokaler som är mer anpassade för TNCs behov. Där finns bl a varsitt arbetsrum för alla anställda och en stor reception där besökare kan tas emot.

I det här numret av TNC-Aktuellt presenteras alla som för närvarande tjänstgör på kansliet. Bland dessa saknas därför de mammalediga TNC-arna Inger Carsbring, Susan Sjöberg-Ecimovic och Maj Uveby.

Följande frågor ställdes till de intervjuade:

1. Hur kom du till TNC?
2. Vad gör du här?
3. Vad är roligast med ditt arbete på TNC?
4. Vad är svårast?
5. Har du något favoritord?
6. Finns det något ord du inte tycker om?

Anna-Lena Bucher, 39 år, arbetar deltid (90%)

1. Jag arbetade på informationsavdelningen på SIFU och blev tillfrågad om jag skulle vilja arbeta på TNC. Jag visste inte så mycket om vad TNC gjorde, men efter besök där och samtal blev jag intresserad. Jag anställdes som kanslisekreterare. Jag skulle svara i telefon, svara på termfrågor, hjälpa till i ordlisteprojekt, (ren)skrivna brev m m. Det här var 1973 och då bestod kansliet av bara fem personer. Eftersom vi var så få gjorde vi alla många olika saker och jag fick på så sätt en bra, bred överblick över verksamheten redan från början.

2. I och med att jag har varit här så länge har arbetsuppgifterna hunnit bli många och väldigt varierande. TNC har ju vuxit under min tid här, vilket har inneburit en ökad specialisering. Tidigare gjorde nästan alla lite (eller mycket) av varje, nu har de flesta TNC-are ett par ansvarsområden och arbetsuppgifter därefter.

Nu är jag ställföreträdande föreståndare, dvs jag sköter en del administrativt arbete ihop med Kjell Westerberg. Under den senaste tiden har det bl a inneburit att göra verksamhetsplan och underlag för anslagsframställan till Industridepartementet.

Jag har också ansvar för TNCs utåtriktade verksamhet som t ex termtjänsten, dvs den möjlighet medlemmarna har att ställa frågor till TNC om termer och begrepp. Jag ansvarar också för medlemskontakterna samt de konferenser och studiebesök vi ordnar.

I nordiska och internationella sammanhang representerar jag Nordterm såsom medlem i dess styrgrupp. Jag sitter också med i SIS Tekniska nämnd.

Eftersom Inger Carsbring är mammaledig har jag övertagit uppgiften som handläggare för Färg- och lackteknisk ordlista, som är under utarbetande i slutstadiet.

Det är stimulerande att jobba med ett ordlisteprojekt igen; senast var det Städteknisk ordlista, som blev klar 1983.

3. Jag har alltid tyckt att det varit roligast att jobba med hela TNC, med institutionen, inte bara en speciell sak. Jag har inget emot att ha ett finger med i mycket av det som är på gång på TNC. En viktig del av TNCs åligganden består ju i att samordna och överblicka, så jag tror att en eller flera personer med "överbryggande funktioner" behövs. Men den rollen passar naturligtvis inte alla; för många är det splittrande att vara delaktiga i flera uppgifter.

TNC genomströmmas av mycket samhällsinformation – det är intressant och givande.

Det är spännande att arbeta inom ett område som har "framtiden för sig". TNC har varit tidigt ute – nu upptäcker fler och fler, inte bara tekniker, att terminologi är ett viktigt redskap inom många arbetsområden.

Sist men inte minst: jag tror på syftet med TNCs verksamhet. Jag tvivlar aldrig på att vi har en viktig funktion att fylla.

4. Intellectuellt arbete kan vara tröttsamt om man kör fast. Jag tycker emellertid att det positiva med TNC-arbetet är att man oftast kommer vidare även om det kan finnas pucklar som kan vara svåra att ta sig över. Svåra problem hjälps vi åt att lösa – det är en viktig ingrediens i vår arbetsmodell.

5. Tussilago tycker jag är ett gulligt ord.

6. Klippare.

Cecilia Ericson, 24 år, arbetar heltid

1. Jag arbetade som tekniker på Saab-Scania och tyckte att det var något som fattades när jag höll på med enbart teknik. Jag irriterades ibland över att många tekniker inte fäste så stor vikt vid stavning och språkbehandling. Jag ville kombinera teknik och språk och kände mig därför kallad när jag såg TNCs annons, där man sökte "tekniker med språkintresse". Nu har jag arbetat här i drygt ett halvår.

2. Min huvudsakliga syssla sedan jag kom hit har varit att svara på termfrågor om el, tele och data. För det mesta besvarar jag termfrågorna per telefon, men ibland kan det vara längre och mer komplicerade termlistor som någon vill ha hjälp med och då sker kontakten brevledes.

Jag har just börjat granska remisser från de olika standardiseringsorganen. Vidare excerperar jag ett antal tidskrifter, dvs jag letar efter nya termer och begrepp i bl a Ny Teknik, Elteknik, Industriell datateknik, Elektronikvärlden, Ericsson Review och även andra tidskrifter inom områden som medicinteknik och kemi.

3. Arbetet med termfrågorna ger väldigt mycket. Dels är det givande att kunna hjälpa dem som vänder sig till oss med sina termfrågor, dels lär man sig själv väldigt mycket och får inblick i nya områden. Förut var jag rätt osäker på om jag kanske bara hade halkat in på det här med teknik av en slump, men sedan jag kom hit har mitt teknikintresse vaknat på allvar.

4. Jag tyckte det var svårt innan jag visste vad jobbet handlade om. Hur skall man tackla det här och det här, vad tycker TNC och vad krävs av mig?

Nu känner jag mig säkrare och vet hur jag skall så att säga lirka ur "termfrågaren" den rätta frågeställningen.

5. Fantasi.

6. Status.

Maj Rydlund, 37 år, arbetar deltid (80%)

1. Jag var dokumentalist på Televerket när jag genom kontakter fick höra att TNC var utan bibliotekarie. Jag tyckte jobbet verkade intressant, så jag tackade ja till erbjudandet om anställning.

2. Jag är ensam ansvarig för biblioteket, vilket skiljer sig från mitt tidigare arbete.

I samband med att TNC flyttade i somras skulle hela biblioteket klassas om från det klassifikationssystem som kallas UDK till folkbibliotekens system SAB. Böckerna är nu upppackade och insorterade enligt det nya systemet, men själva omklassningen av biblioteket kommer att ta tid.

Just nu håller jag på att lära mig ett informationssökningssystem som skall användas i biblioteket.

I övrigt svarar jag på frågor om vår litteratur men också allmänna frågor om information och sådant som hör till mitt verksamhetsområde.

3. Det är alltid roligt att kunna besvara folks frågor.

4. Det är tungt att klassa om ett helt bibliotek och få det helt i ordning.

5. Jag gillar många ord men något favoritord har jag inte.

6. Nej.

Berit Björk, 45 år, arbetar deltid (75%)

1. Från början arbetade jag som timanställd med att skriva in material i vår dator men blev så småningom fast anställd på deltid.

2. Min huvudsakliga arbetsuppgift är fortfarande data-registrering, bl a registrerar jag excerpter i vår excerpt-bank.

Jag är numera också förlagsansvarig. Med det menas att jag är ansvarig för att våra ordlistor och annat vi publicerar blir fotosatt (via märkordsteknik), och jag sköter sen alla kontakter med tryckeriet.

I mitt arbete med ordlistorna ingår också att göra register till ordlistorna, ett jobb som tar mycket mer tid i anspråk än vad många tror. Korrekturläsning av det som skall tryckas ingår också i mina arbetsuppgifter.

Jag ingår även i redaktionen för TNC-Aktuellt, där jag bl a handhar tryckerikontakten. Dessutom redigerar jag materialet tillsammans med Åsa Holmér.

I övrigt rycker jag in på olika jobb, t ex vid brevskrivning, och jag bevakar sedan en tid tillbaka alla termer som rör säkerhet och larm.

Just nu är jag mycket sugen på ett program för datorpublicering, det som på engelska kallas för desktop publishing. Om vi hade ett sånt program tror jag att vi skulle vinna både tid och pengar, eftersom vi då skulle kunna framställa heloriginal till TNC-Aktuellt inom huset.

3. Vad är bäst på TNC? Jo, mina arbetskamrater och den fina anda som finns på kansliet.

4. Att TNC inte har större ekonomiska resurser är besvärligt. Om vi hade det skulle flera av mina arbetsuppgifter gå snabbare och lättare.

5. Lattjo – varje gång jag ser det ordet blir jag full i skratt. Det har något med skriftbilden att göra – strängt taget borde ju "vansinnigt roligt" vara roligare än "lattjo".

Jag tror att det representerar något slags hygglighet för mig. Förr i världen var skrivet språk så seriöst och när man försiktigt började använda slang i skrift förekom det ibland någon bussig kille i 19-årsåldern med glimten i ögat som sade "lattjo".

6. Onödiga "skrytfenor", som biten, paketet, situationen som i t ex ekonomibiten, åtgärds paketet, måltidssituationen.

Åsa Holmér, 30 år, arbetar deltid (75%)

1. Jag hade precis gått ut språkkonsultlinjen på Stockholms universitet när jag blev tillfrågad om jag ville arbeta som konsult på TNC under en period om ca ett år, vilket jag tackade ja till. Jag hade varit på studiebesök på kansliet under utbildningen – i övrigt var TNC något nytt för mig.

Sedan hösten 1983 har jag varit fast anställd.

2. Mitt första projekt här var arbetet med boken Byggspråk. Senare har jag också varit handläggare för revideringen av TNCs Skrivregler.

Just nu arbetar Kjell Westerberg och jag tillsammans med en arbetsgrupp (PB-kommittén) med revideringen av TNC 75 Plan- och byggetermer. Senare i år kommer en ordlista ut som innehåller termer hämtade ur plan- och bygglagen och två andra lagar.

De senaste åren har jag ingått i redaktionen för TNC-Aktuellt. Främst gör jag den språkliga bearbetningen av andras manus, men jag skriver också själv en och annan artikel.

Ibland vill medlemmarna få hjälp med språkgranskning av texter de själva producerat. Det är då min naturliga uppgift att hjälpa dem med det. I våras språkgranskade jag t ex delar av Planverkets nybyggnadsföreskrifter.

Ett par gånger om året brukar jag också hålla kurser i skriftlig framställning för medlemmar eller andra intresserade.

De termfrågor jag besvarar rör mest allmänspråket.

3. Jag tycker det är kul när det händer mycket på TNC, dvs när telefonerna ringer, när vi ordnar seminarier och årsmöten, när TNC citeras i pressen, när man känner att TNC kanske är med och förändrar världsbilden (åtminstone i Sverige).

Men det är också skönt att kunna dra sig tillbaka tämligen ostört emellanåt och arbeta med t ex TNC-Aktuellt.

4. Jag är lite kluven inför det här med att hålla kurser. Å ena sidan är det mycket stimulerande att berätta om språket och ge råd och tips för intresserade. Å andra sidan har jag alltid rampfeber inför ett "framträdande" som lärare.

5. Ord som har hållit sig kvar i svenskan under långa tider och som kanske bygger på gamla bortglömda, ursvenska traditioner, ord som har formats av folketymologin, stick i stäv mot språkliga regler, ord som kommit in i svenskan via något subspråk, t ex fimp som via fikonspråket etablerats i svenskt vardagsspråk.

6. Undertecknad i uttryck som "Undertecknad anmäler sig till kursen".

Ängsligt och lite räddhågset och helt i onödan skjutsar man över ansvaret på det här stela ordet när man så bra kan skriva "Jag anmäler mig" och på så sätt också ställa sig öga mot öga med läsarna.

Margareta Tarjanyi, 39 år, arbetar deltid (80%)

1. Innan jag kom till TNC arbetade jag som VD-sekretärare på Byggtjänst-Data (ett dotterföretag till Svensk Byggtjänst och Programator), som TNC för övrigt övertagit lokalerna av. I samband med att TNC flyttade till Solna slutade Anita Värnhall, som tidigare skötte de löpande ekonomiska ärendena. Jag blev tillfrågad om jag ville ta över de här uppgifterna efter henne, vilket jag tackade ja till, och jag har nu varit anställd sedan 1 september.

2. Förutom arbetet med ekonomin är jag också anställd som VD-sekretärare med allt vad det innebär.

3. Det roligaste just nu är de nya arbetsuppgifterna som jag måste sätta mig in i, bl a frågor som rör arbetsrätt och personal samt hur löneberäkningen går till. Det är ju alltid stimulerande att vidga sitt kompetensområde.

4. Att både sätta sig in i nya arbetsuppgifter och samtidigt få grepp om TNC som helhet kan vara nog så presande, men det finns gott om duktiga medarbetare på TNC som gör vad de kan för att hjälpa mig.

5. Jag märker att jag ofta använder ordet precis.

6. När folk avslutar ett brev med Högaktningfullt tycker jag att det låter byråkratiskt. Men man ser det gudskelov alltmer sällan numera.

Ove Oskarsson, 44 år, arbetar heltid

1. Jag deltog i en kurs som TNC anordnade och av någon anledning blev jag också lärare på den kursen. Sen var jag också lärare vid nästa kurs och blev sen övertalad att börja vid TNC, vilket jag gjorde 1980.

Då hade jag arbetat några år som byrådirektör på Statskontoret med att utbilda folk i skriftlig framställning, granska och bearbeta texter, ge råd i språkfrågor och andra språkvårdande uppgifter.

2. Det jag gör just nu är att jag håller på med en basvokabulär, vilket är ett 1000-tal ord som är högfrekventa i våra definitioner. Basvokabulären skall hjälpa folk som skriver definitioner. De skall i basvokabulären kunna se vad som skiljer en anordning från ett don eller en maskin. Arbetet med basvokabulären beräknas vara klart till årsskiftet.

Genom åren har jag varit med och arbetat med flera av våra publikationer: Arbetsmiljöordlista, Energiordlista, Dataordboken, TNCs Skrivregler.

Jag är teknisk sekreterare i ett par tekniska kommittéer inom SIS och ledamot i Språkvårdsgruppen och i Svenska språknämnden.

Kontinuerligt skriver jag också artiklar om språkfrågor i bl a tidskriften Elteknik.

Emellanåt håller jag kurser, dels i terminologi, dels i skriftlig framställning.

3. Det är den utåtriktade verksamheten som är roligast, dvs hålla kurser, svara på termfrågor m m – det som visar att man är efterfrågad.

4. Det är svårt att hantera den övertro på vår kunskap och förmåga som folk har. Man skall helst kunna hämta ett bestämt och entydigt svar direkt ur rockärmen.

5. Ordet gängse som i "gängse språkbruk" (= spritt, välkänt, allmänbegripligt).

Egentligen är det ett svårt ord, ett ord som inte är så vanligt och allmänt använt, men när man söker översättningar och termer måste man vara vaken för vad folk brukar säga. Då är det viktigt att veta vad som är gängse språkbruk.

Gängse är ett ord jag använder mycket.

6. Display – ett ord som jag ofta fått frågor om.

De som frågar tror alltid att det finns en enda översättning av ordet, något i stil med presentationsenhet. Men ingen människa blir ju glad om de får ett sådant svar.

Här är det viktigt att ta reda på vad man vill säga och sen hitta en bra beskrivning. Display kan ju betyda allt från en stor ljusskylt på en husfasad till en liten ruta med två siffror på ett kylskåp och därför kan det på svenska heta ljustablå eller sifferruta.

Sven Radhe, 29 år, arbetar heltid

1. KTH gick ut med en reklamkampanj: "Bli tvär-ingenjör", där de lockade med språkkurser som tillval. Jag hoppade på det och läste till bergsingenjör med inriktning på metallernas bearbetning. Som tillval hade jag teknisk spanska, engelska och franska. När sen TNC sökte tekniker med språkkintresse tyckte jag faktiskt att platsen var som klippt och skuren för mig, och sedan ett år tillbaka arbetar jag på TNC.

2. Min huvudsakliga uppgift för närvarande är arbetet med Kolordlista – just nu förbereder jag den stora remiss som skall ut under hösten. Den färdiga ordlistan kommer att innehålla knappt 200 termer med termekvivalenter på engelska och danska. Tyngdpunkten i termurvalet ligger

på provtagning och provning av stenkol, så namnet är litet missvisande.

Själva ordlistan kommer inte att ingå i TNCs publikationsserie utan bli en svensk standard.

I övrigt arbetar jag med att insortera nya företagsprodukter i Kompass, ett register över varor och tjänster som Bonnier årligen ger ut. Det här arbetet är en bra mätare på inom vilka områden man är flitigast att producera nya produkter. Det händer förvånansvärt mycket inom ett så gammalt och känt område som maskinteknik.

Min breda utbildning är av stor nytta när jag skall besvara termfrågor. Jag svarar på frågor om bl a kemi, arbetsmiljö, verkstadsteknik, metallurgi, hållfasthetslära.

3. Bra termfrågor, dvs sådana frågor som faller inom mitt kompetensområde. Det är mycket stimulerande att få reda på vad folk funderar över och vad som rör sig i samhället.

4. Jag tycker inte om att få frågor som jag inte kan besvara. Det är så otillfredsställande att ringa upp frågeställaren och meddela att man inte funnit någon lösning på hans problem.

5. Ja, Marianne.

6. Ord som strukturrationalisering och permittering, alltså ord som försöker dölja något eller lura någon.

Man bör alltid säga det man menar så klart som möjligt.

Elisabeth Lindström, 24 år, arbetar heltid

1. Innan jag kom till TNC för två år sedan hade jag arbetat på Brittiska Turistbyrån, på en fotostudio och som försäljare. När TNC så sökte kontorspersonal tyckte jag att det vore kul att få användning för min utbildning som gymnasieekonom. Dessutom blev jag nyfiken på TNC som arbetsplats.

2. Jag gör allt mellan himmel och jord på TNC. Jag sköter posten och faktureringen, inköper kontorsmaterial och tar emot besökare, har hand om försäljningen av våra böcker och handläggningen av prenumerationsärenden för TNC-Aktuellt, förutom att jag vattnar blommor, sköter kaffekokning, ordnar biljetter inför resor m m.

En annan av mina arbetsuppgifter är att ta emot telefonsamtal och slussa termfrågor vidare till de olika sakkunniga, men emellanåt svarar jag själv på sådant som är åt det allmänspråkliga hållet.

Jag är också med och ordnar årsmöten, seminarier och annan utåtriktad verksamhet som TNC har.

3. Det är just den utåtriktade verksamheten som är roligast. Ett exempel var när jag planerade och arrangerade vår arbetsresa till Leningrad förra våren. Jag fungerade då som något slags reseledare och det passade mig bra.

Annars är det roligaste med jobbet här att jag har så varierande arbetsuppgifter och sist men inte minst att jag trivs så bra med mina arbetskamrater.

4. Det som är roligt kan också bli jobbigt ibland: jag blir ofta avbruten och får sällan arbeta ostört med något.

5. Nej, jag tror inte det.

6. Jag tycker inte om ordet Edert, som jag ofta stöter på i korrespondens. Det låter så stramt och opersonligt. Det är tråkigt att en del människor känner sig manade att skriva så här uppstylat och på ett sätt som så tydligt skiljer sig från det talade språket.

Bo Svensén, 46 år, arbetar heltid

1. Jag började som förlagsredaktör på Svenska Bokförlaget, där jag arbetade med universitetsböcker i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen.

Så småningom sadlade jag om till ordboksredaktör och blev 1978 ordboschef på Esselte Studium. Men det blev med tiden alltför mycket arbete med administration och ekonomi och alltför lite konkret ordboksarbete. Jag hade tidigare haft vissa kontakter med TNC, och när jag 1983 fick möjlighet att börja där så tog jag chansen.

2. Just nu handlar jag projektet Svensk-engelsk byggordbok, som skall vara en utvidgning av TNC 72 Byggorordsamling. En hel del nya termer skall tillkomma. Jag går igenom materialet och ser till att det presenteras på ett lexikografiskt korrekt vis.

Jag arbetar också med en transportordlista, som skall bli svensk standard. För närvarande ligger det arbetet nere för vi har ännu inte träffat något avtal med SIS om den fortsatta finansieringen.

Dessutom sysslar jag mycket med standardisering av terminologiska metoder och är t ex ordförande i SIS tekniska kommitté "Terminologins grunder". Jag deltar också i motsvarande arbete på nordisk basis (Nordterm) och internationellt (ISO/TC 37).

Jag är också närmast ansvarig för TNCs del av arbetet med att samla in, ordna och klassificera tekniska termer till Nationalencyklopedin (se TNC-Aktuellt 87:2, s 10).

De termfrågor jag svarar på är framför allt frågor om transport. När jag besvarar allmänspråkliga frågor har jag ofta nytta av mina kunskaper i latin och grekiska.

3. Det roligaste jag vet är det konkreta arbetet med ordlistor. Och jag tyckte självfallet att det var oerhört givande att skriva Handbok i lexikografi, som kom ut i september.

4. Harmonisering av termer och begrepp är svårt, speciellt när vissa termer i det material man arbetar med är standardiserade och andra inte.

5. Nej, jag tycker att alla ord är intressanta.

6. Jag avskyr inga ord, däremot de begrepp som ligger bakom vissa ord.

4. Det svåraste är att veta vilka projekt eller arbetsuppgifter som på lång sikt är de viktigaste för att vi på TNC bäst skall uppfylla det något vida TNC-målet "att åstadkomma en för svenska förhållanden lämpad terminologi". Det är lätt hänt att vi styr mot – eller styrs av – kortsiktiga delmål som är bra för vårt bokslut men inte nödvändigtvis för vår omvärld.

5. Rosendis.

6. Tidspress.

Gunnel Johansson, 37 år, arbetar deltid (75%)

1. För tio år sedan studerade jag ADB på universitetet, och på institutionen där fanns en lapp om en praktikplats på TNC. Jag ringde till TNC och fick jobbet, som innebär att jag skulle registrera på en terminal några timmar i veckan. Efter några år som timanställd blev jag fast anställd och fick ett eget projekt.

2. I tre år har jag varit ansvarig för TNCs datorsystem.

Vår databas Termdok har hittills endast funnits tillgänglig i en stordator. Det har inte varit tillfredsställande. Under våren och sommaren har jag därför arbetat med att få in Termdok i huset. Dessutom har jag förbättrat termaterialet för utgivning på CD-ROM-skiva.

Just nu arbetar jag med att få geologiordlistan färdig för tryckning.

3. Det roligaste med jobbet här är att det är så omväxlande. Det är också roligt att kunna hjälpa människor som ringer hit om sina termproblem.

4. Att bråka med datorer är jobbigt. Det är så tidsödande och svårgripbart samtidigt som det inte känns konstruktivt.

5. Nej.

6. Ja, många modeord eller modeuttryck som ofta var överflödiga redan när de introducerades och som sedan tjatats sönder, t ex byggnation, ha en bra dag, ekonomibiten.

Kjell Westerberg, 48 år, arbetar heltid

1. Jag kom till TNC 1980 som bygghandläggare. Innan dess hade jag arbetat som lärare på tekniskt gymnasium, men den största delen av mitt yrkesverksamma liv har jag ägnat åt information och dokumentation.

2. Sedan 2 1/2 år tillbaka har jag varit TNCs föreståndare med allt vad det innebär av ekonomiskt och administrativt ansvar.

Dessutom är jag fortfarande ansvarig för byggterminologin. Just nu arbetar jag med en mindre ordlista som tar upp termerna i PBL (plan- och bygglagen), NRL (naturresurslagen) och ESL (lagen om exploateringssamverkan) och som kommer ut i år. Egentligen skulle vi ha givit ut en mer omfattande ordlista, en reviderad version av TNC 75 Plan- och byggtermer. Tyvärr har ett viktigt bakgrundsdokument, Planverkets nybyggnadsföreskrifter, blivit försenat och vi får därför tills vidare ge ut en mer begränsad version än vi från början tänkt oss.

3. Jag tycker det är roligast att arbeta konkret med terminologi.

Två språkmöten i Vasa

Fackspråkssymposium 3–7 augusti

Den 3–7 augusti hölls det sjätte europeiska fackspråkssymposiet i Vasa i Finland. Organisatör var professor Christer Laurén vid Vasa högskola. Symposiet hade samlat ca 180 deltagare, inte bara från Europa utan också från så avlägsna länder som Thailand, USA, Venezuela, Kina och Australien. Från TNC deltog Ove Oskarsson och Bo Svensén.

Varje dag kunde man lyssna till två plenarföreläsningar. Den övriga tiden upptogs av korta presentationer av aktuella problem och pågående projekt, var och en följd av en liten diskussion. Presentationerna var grupperade under följande rubriker:

- Terminology and lexicography
- Syntax and semantics
- LSP and philosophy
- LSP and didactics
- Historical aspects of LSP
- Reading and listening comprehension in LSP
- Computers and LSP
- LSP and language planning

(LSP är en initialförkortning för Language for Specific Purposes, dvs den engelska motsvarigheten till termen fackspråk.)

Terminologiska skolor

Ett intressant inslag under symposiet var en paneldiskussion om olika terminologiska "skolor", dit man hade inbjudit en representant för vardera

- Wien-skolan
- Prag-skolan
- den sovjetiska skolan (eller, rättare sagt, en av de terminologiska riktningar som förekommer i Sovjetunionen)
- den kanadensiska skolan
- den nordiska skolan

Det började med att var och en i panelen gav en kort presentation av den "skola" han företrädde. Därefter ställde diskussionsledaren (som var TNCs Bo Svensén) ett antal frågor till panelen, t ex:

- Vad är en term?
- Vad är skillnaden mellan terminologi och nomenklatur?
- I vilken utsträckning använder ni begreppssystem i ert arbete?
- Vilken roll spelar standardiseringen i ert arbete?
- Kan man över huvud taget tala om terminologiska skolor?

Frågorna – och de svar som gavs av deltagarna i panelen – gav upphov till en cirka 1 1/2 timme lång diskussion, som stundtals var mycket intressant. Den allmänna uppfattningen var att det inte längre är berättigat att tala om olika terminologiska skolor, mellan vilka det går klara skiljelinjer. Grundsynen är numera i allt väsentligt gemensam: de skillnader som finns består snarare i att man lägger huvudvikten vid olika aspekter. Så har t ex i det

tvåspråkiga Canada översättningsaspekten en stark ställning, i Sovjet standardiseringen osv.

Diskussionen spelades in på band, och det finns preliminära planer på att publicera ett referat av den.

Terminologiarbete i Norden

En särskild programpunkt ägnades också åt terminologiarbetet i de nordiska länderna. En företrädare för varje land gav en översikt över terminologiarbetet på nationellt plan. Svensk presentatör var Bo Svensén. Dessutom gavs en särskild presentation av det nordiska terminologisamarbete som bedrivs inom Nordterm.

ISO-möte om terminologi 10–14 augusti

Veckan efter fackspråkssymposiet sammanträdde det internationella standardiseringsorganet ISOs tekniska kommitté nr 37 "Terminology (Principles and Co-ordination)" i Vasa. Mötet hade samlat deltagare från tolv länder, däribland Sverige. Svenska representanter var även här Ove Oskarsson och Bo Svensén.

Vid den här typen av möten ägnas mycket tid åt att diskutera utformningen av internationella standarder för terminologiskt arbete, och i Vasa stod bl a följande dokument på dagordningen:

"International harmonization of concepts and terms"

Begreppsvärlden utvecklas olika i olika länder, beroende på kulturella, sociala, politiska och andra skillnader. Vid utarbetandet av internationella standarder ingår därför som ett viktigt moment att harmonisera de begrepp och begreppssystem som används i de olika länderna, dvs att få dem att överensstämma med varandra så mycket som möjligt.

Samma sak gäller för termer. Det är en stor fördel om olika språks termer för samma begrepp antingen blir så lika varandra som möjligt när det gäller den yttre formen (t ex internationella termer såsom termer bildade av grekiska eller latinska orddelar) eller om de åtminstone bildas så att de avspeglar samma begreppsinnehåll (s k översättningslån).

Det dokument som här diskuterades hade på uppdrag av ISO-kommittén utarbetats av en arbetsgrupp inom Nordterm, i vilken Sverige representerades av Ove Oskarsson och Bo Svensén.

"Concept systems (development and representation)"

I allt terminologiarbete är det viktigt att man klargör begreppsrelationer och upprättar begreppssystem. Härvid gäller det också att ge de olika begreppssystemen en lämplig grafisk representation. Om detta arbete bedrivs efter ungefär samma principer internationellt, underlättas givetvis harmoniseringsprocessen, och det här ISO-dokumentet skall ses som ett försök i den riktningen.

”Preparation and layout of international terminology standards”

Även terminografin (presentation av terminologi i form av ordlistor) fanns representerad vid mötet. Det här ISO-dokumentet skall bli den internationella motsvarigheten till vår svenska standard SS 01 11 06 ”Terminologins grunder – Definitionsskrivning och utformning av ordlistor”. Men eftersom ISO har tre officiella språk (engelska, franska och ryska), måste man i det internationella dokumentet ta hänsyn till att en ordlista kan innehålla inte bara termer utan också definitioner, kommentarer etc på flera språk samtidigt.

Också det här standardförslaget hade på uppdrag av ISO-kommittén utarbetats av en arbetsgrupp inom Nordterm, i vilken Bo Svensén deltagit.

Övriga dokument

Att datorn numera är ett etablerat hjälpmedel i terminologiarbetet framgår av att man även på internationell nivå vill försöka standardisera de datamaskinella metoderna för detta arbete. Ett dokument som var uppe till diskussion hade därför titeln ”Computer aids in the systematic preparation of specialized vocabularies”.

När terminologer från olika länder samlas till sådana här möten, måste de kunna vara säkra på att de talar om samma saker. ISO-kommittén har därför sett det som en viktig uppgift att åstadkomma en internationell ”terminologins terminologi”. Ett sådant dokument är nu ett gott stycke på väg mot sin fullbordning och har titeln ”Vocabulary of terminology”.

Kongress om terminologi och ”knowledge engineering”

I Trier i Västtyskland hölls i september en kongress om terminologi och ”knowledge engineering”, som arrangerades av Infoterm i Wien och en ny sammanslutning, Association for Terminology and Knowledge Transfer, med hemvist i Trier. Kongressen uppgavs vara den första i sitt slag, och avsikten är att liknande kongresser skall arrangeras i Trier vartannat år i fortsättningen. TNC representerades av Einar Selander och Kjell Westerberg.

Själva kongressen varade i tre dagar, men i anslutning till den anordnades också andra föreläsningar, möten och specialsessioner som fyllde ut ett helt veckoprogram. Förutom en mångfald föredrag och rapportredovisningar ingick i kongressen en bokutställning och en demonstration av de programvaror för termbank och datorstöd översättning som är tillgängliga på marknaden. De ca 400 deltagarna kom från alla kontinenter och representerade säkerligen fler skilda discipliner än vad som är brukligt på terminologimöten. Omvänt kan man också konstatera att många av dem som brukar komma i sådana sammanhang denna gång lyste med sin frånvaro.

Kongressen hade allt det formella stöd som man kan önska sig, bl a från Unesco och EG-kommissionen. Uppläggningen var också storstilad och genomförandet professionellt. De flesta av föredragen fanns samlade i en kongressrapport som var tillgänglig redan första dagen, vilket underlättade valet mellan ibland upp till fem i tiden sammanfallande programpunkter. Sitt fantasieggande namn till trots innehöll kongressen relativt konventionella anföranden inom följande områden:

- fundamentals of terminology (14 föredrag)
- natural language processing (3)

- ordering systems (6)
- transfer and presentation of knowledge and information (8)
- termbanks and knowledge representation (3)
- special aspects of non-European languages (4)
- systems interconnection (2)
- industrial presentation (3)
- computerized systems used to overcome the problem of multilingualism (6)

Det fantasieggande i kongressens namn kom för en terminolog till synes i temats andra led: ”Knowledge Engineering”. Det gav intryck av att den numera mogna disciplinen ”Terminology” stod som fadder vid introduktionen av en ny lärostol. Man kunde då ha önskat att terminologins företrädare hade fått vara med redan vid dopet. Nu kan nämnas att det tyska värdfolket hade valt att på sitt språk kalla ämnet ”Wissenstechnik”. Till dess att ämnesområdet fått en klart definierad beskrivning finns det knappast motiv att söka pressa fram en svensk motsvarighet.

Intresserade hänvisas till:

Terminology and Knowledge Engineering, ed by H Czap, Chr Galinski. International Congress on Terminology and Knowledge Engineering 29 Sept – 1 Oct 1987. University of Trier. Proceedings. Frankfurt/M 1987. 435 s /Indeks Verlag/. ISBN 3-88672-202-3.

En kompletterande publikation kommer ut i december från samma förlag.

Kongressrapporten kostar 30 DM och komplementet ca 25 DM.

TNC 85 Handbok i lexikografi

Som nummer 85 i TNCs skriftserie utkom i september "Handbok i lexikografi". Boken har utarbetats av Bo Svensén på beställning av Esselte Studium. Den har också förlagts av Esselte Studium, och TNC har köpt in en delupplaga.

Den här boken har ett dubbelt syfte. Den vill ge dels en allmän orientering i ämnet (inklusive den lexikologiska bakgrunden), dels en handledning i lexikografisk metodik.

"Handbok i lexikografi" är den första boken i sitt slag på svenska. Till skillnad från majoriteten av de få böcker av liknande slag som finns på andra språk, tar den upp de flesta aspekterna av ämnet. I centrum för intresset står de allmänspråkliga ordböckerna, och boken går bara delvis in på sådana frågor som faller inom TNCs ordinarie verksamhetsområde.

Inriktningen hos boken framgår särskilt tydligt av det faktum att både en- och tvåspråkiga ordböcker behandlas. Detta innebär att val och presentation av ekvivalenter (motsvarigheter på annat språk) går igenom lika utförligt och systematiskt som definitionsskrivning.

Avsnittet om ordförklaringar i enspråkiga ordböcker skiljer sig också på många sätt från vad man är van vid i terminologiska sammanhang. Terminologen utgår ju från begreppet och definierar detta, varefter han förser det med en lämplig term. Allmänlexikografen däremot utgår från ordet och beskriver dess betydelseinnehåll. Det innebär att man i allmänspråkliga ordböcker finner definitioner av delvis annat slag än i terminologiska ord-

listor.

I en allmänspråklig ordbok kan ordens betydelse redovisas med olika hög grad av semantisk precision beroende på de krav som ordbokens syfte och inriktning ställer. Det betyder att alla ordförklaringar inte behöver utformas som definitioner utan kan vara synonymer eller parafraaser (omskrivningar).

Det är också betecknande att "Handbok i lexikografi" ägnar betydligt större uppmärksamhet åt uppslagsordens form (uttal, böjning etc) och kombinatoriska egenskaper (konstruktioner, kollokationer, idiom) än man är van vid i terminologiska sammanhang.

Terminologiska ordlistor är normalt ganska likformigt och lättöverskådligt uppställda, medan de allmänspråkliga ordböckerna uppvisar ett betydligt mer varierat och komplicerat presentationssätt. Det är därför naturligt att boken också tar upp sådana frågor som ordbokens mikrostruktur (de enskilda ordboksartiklarnas uppbyggnad) och makrostruktur (de olika artiklarnas inbördes ordning).

Andra aspekter som behandlas i boken är insamling och urval av material, planering och genomförande av ordboksprojekt samt datorns roll som lexikografiskt hjälpmedel.

"Handbok i lexikografi" vänder sig till flera slag av läsare: språkstuderande, blivande lexikografer, icke-lexikografer som mera tillfälligt är engagerade i ordboks- eller ordlistearbete, språklärare, språkvårdare och överläggare.

Nu kommer Termdok på CD-ROM

Optiska minnen, s k CD-ROM-skivor, kan komma att förändra hela informationsindustrin. Det är framgången för CD-skivan inom musikvärlden, den s k kompaktskivan, som banat vägen för CD-ROM-skivan.

En av CD-ROM-skivans mest framstående egenskaper är dess förmåga att lagra information. På en skiva ryms 550 miljoner tecken, motsvarande 250 000 A4-sidor, 1 500 vanliga datadisketter eller 15 hyllmeter böcker. Informationen på skivan kan inte förändras.

I Sverige kommer den första kommersiellt tillgängliga CD-ROM-skivan att publiceras av Walters Lexikon i samarbete med TNC. Vår databas, termbanken Termdok, har nämligen överförs till CD-ROM-skiva och är nu tillgänglig för försäljning. Den utrustning som behövs är en läsare och en persondator. Läsaren liknar en vanlig

CD-spelare för musik. Persondatorn kan vara IBM-kompatibel, men bäst fungerar systemet med en PC-AT.

Termdok på CD-ROM-skiva kan användas som en enspråkig eller flerspråkig ordbok för kontroll av termers stavning, böjning, uttal, definitioner, synonymer, besläktade begrepp och översättning mellan främmande språk. Sökprogrammet som används heter Dataware 2 000 och är utvecklat särskilt för CD-ROM.

Termbanken kan vara av stort värde för bl a tekniska skribenter, översättare, utbildare, informatörer och bibliotekarier.

Uppdatering av CD-ROM-skivan beräknas ske årligen.

Om man vill veta mer om Termdok på CD-ROM-skiva kan man höra av sig till TNC.

Termfrågor i urval

?

FRÅGA: Det talas mycket om *teknologi* i dag, t ex i sammansättningar som högteknologi och informations-teknologi. Väldigt ofta blir dock den motsvarande adjektivformen *-teknisk*. Varför denna inkonsekvens?

SVAR: Dagens utbredda, oftast felaktiga användning av teknologi är en påverkan från engelskans *technology*. *Technology* motsvaras på svenska av *teknik* (som ju har adjektivformen *teknisk*). Många har tydligen lätt för att anamma *teknologi* men tvekar när de kommer till adjektivet. Det känns inte lika lätt att säga *teknologisk*.

I de allra flesta fall är **teknik** och **teknisk** de korrekta formerna. Se för övrigt TNC-Aktuellt 1987:2 s 8.

?

FRÅGA: Vad är *ställage*?

SVAR: *Ställage* är detsamma som **lagerställ** (vilket är den term som rekommenderas i remissversionen av transportordlistan). Termen *ställage* avråder vi från.

?

FRÅGA: Vad är den svenska termen för *skylift*? Det rör sig i det här fallet om en flyttbar lyftanordning för personer som skall montera radarantennar etc och med en lyfthöjd av ca 15 m.

SVAR: Det bör heta antingen **mobilplattform** eller **mobil arbetsplattform**.

?

FRÅGA: Finns det någon norm eller liknande som säger, t ex i adresser, vad *1 tr* eller *I:a vån* betyder?

Posten har i sin Fastighetsbok bestämt att 1 trappa = 2 våningen. Jag skulle vilja veta om det finns någon annan bestämmelse som säger något annat, t ex i händelse av en skadeståndsanmälan.

SVAR: I en svensk standard (SS 03 22 33) står det att man bör räkna våning 1 som den våning som ligger nerst i huskroppen, oberoende av markplanet. Det är ju entydigt och logiskt för en byggare. Men hur är det för en brevbärare?

Det tycks som om allmänspråket vacklar, särskilt när

det gäller den våning som ligger en trappa upp från gatuplanet. För somliga är det första våningen och för andra är det andra våningen. Svensk ordbok ger inget belägg som visar vilken betydelse som är den vanligaste.

TNCs nuvarande lokaler ligger en trappa upp från gatuplanet på Västra vägen men två trappor ned räknat från baksidan, eftersom byggnaden ligger i en sluttning. Ett stickprov bland personalen (9 st) visade:

- 2 tycker att vi bor på andra våningen
- 4 tycker att vi bor på första våningen
- 3 skulle säga att vi bor en trappa upp, därför att de anser att det blir tvetydigt att ange våningsplanet.

?

FRÅGA: Hur pass vedertaget är ordet *probe*? Finns det inget svenskt ord för samma sak?

En *probe* ansluts ofta till ett mätinstrument, t ex ett oscilloskop. Det är alltså ett slags mätkropp som gör att ingångsimpedansen på mätinstrumentet blir högre och belastningen av mätpunkten mindre.

SVAR: Enligt IEC (internationella elektriska kommissionen) översätts *probe* med **sond**, och det har också TNC anført i ett tidigare sammanhang.

Numera ser man emellertid ofta i mättekniska sammanhang att ordet *probe* används som ett svenskt ord. Även om ordet är väldigt vanligt bör man sträva efter att hellre stava ordet på svenskt vis, alltså **prob**.

?

FRÅGA: PC-datorer har ofta ett primärminne på ca 640 kbyte. Numera kan man köpa till extra minne i form av ett instickskort. Vad kallar man de första 640 kbyten, alltså *primärminnet*, i förhållande till det tillagda minnet, vilket på engelska heter "expanded memory"?

SVAR: Någon vedertagen term för detta finns nog inte. Vi föreslår **grundminne**.

?

FRÅGA: Vad heter *LCD display* och *LED display* på svenska?

SVAR: På svenska säger vi **teckenruta med flytande kristaller** respektive **teckenruta med lysdioder**.

TNC